

De drie van de Heihorst

Het huisje staat kouwelijk ineengedrongen, niet veel meer dan een donkere vlek boven het eindeloze sneeuwveld.

Het rieten dak hangt — eveneens wit — breed beschermend over de lage muurtjes.

In wijden omtrek is geen lichtje te bekennen, geen gerucht van leven dringt door deze doodsche eenzaamheid.

Ook in huis is het stil.

Enkel af en toe het schurend geluid van een koeienek langs het rondhout, op den deel, of het zachte geknor van de oude zeug.

In de keukenkamer, met de blauwe es-trikken zijn de oudjes bij elkaar. Stil.

Hij in de bedstee naast de schouw; de groene gordijnen op zij geschoven.

Zij, in de „zorg” ervoor, de voeten op de plaat van de groote buiskachel, waarin de houtblokken liggen te knetteren.

De wekkerklok tusschen de blauwe borden van Boaz en Ruth, op de schoorsteenmantel, breekt met zijn nijdige tik de stilte.

Af en toe zucht de zieke, lang en zwaar.

Wat zullen ze praten?

Ze begrijpen elkaar zonder woorden ook wel.

Ze kennen elkaars gedachten, ook al worden die niet uitgesproken.

Dat is nu al zoo, sinds Mei, den zwartsten dag in hun leven, toen 't bericht doorkwam, dat Hendrik gesneuveld was.

Voordien was het alles zoo goed.

't Was hard werken geweest altijd, op hun kleine stukje grond.

En schraal was steeds de opbrengst, maar het was van henzelf, en ze hoefden niemand dank te zeggen, dan den Heer des oogstes, met wien ze geleefd hebben in kinderlijke afhankelijkheid.

Vier kinderen hebben vader en moeder Bouwkamp hier groot gebracht.

Vier jongens, groot, sterk, en stug, als de grond dien ze te bewerken kregen.

Die zijn er uitgevlogen, omdat de „Heihorst” hun geen toekomst bood. —

Te pachten viel er niets in de omgeving, en voor koopen was er geen geld.

De drie oudste jongens zijn samen naar Canada getrokken.

Alleen Hendrik, het nakomertje, dat geboren werd, toen zijn broers al volwassen waren, is gebleven bij vader en moeder.

Aan hem hebben de toen reeds bejaarde ouders zich vastgeklampt. —

Hij werd practisch eenig kind, die zich van zijn broers niets meer herinnerde.

Een stille gesloten jongen, die gaandeweg de rechterhand van zijn vader werd; het zwaarste werk uit handen nemend, en geleidelijk de plaats van zijn vader innemend, toen deze kromgewerkt, en vroeg versleten, niet meer mee kon.

„De drie van de Heihorst” werden ze genoemd in de omgeving.

Drie stille, eenzelve menschen, die rustig hun gang gingen, de seizoenen en jaren door, zonder afwisseling en verandering.

't Verwonderde eigenlijk niemand dat die drie zoo bij elkaar bleven, ook toen Hendrik de dertig al gepasseerd was.

Dat was heelemaal geen jongen om een vrouw te zoeken.

Vader en moeder Bouwkamp vonden 't ook gewoon zoo.

Hendrik hoorde heelemaal bij hen — onverdeeld. Die andere jongens zaten ginds ver, buiten het bereik van hun voorstellingsvermogen, getrouwd met vreemde vrouwen, die ondanks de groote portretten, met de zich uitbreidende kinderschaar, toch niets eigens voor hen beteekenden.

De schaarsche brieven werden als kostbaarheden bewaard, en herlezen, o ja, maar heel die vreemde wereld waaruit ze kwamen, bleef veraf.

Hendrik, dat was hun jongen.

Die zou hen aan hun eind brengen, voor hen werken en zorgen.

Zoo moesten ze met hun drietjes samenblijven zonder de stoornis van een vrouw, een vreemde vierde.

Zoo voelde Hendrik zelf het ook.

Zijn plaats was hier.

Moeder zorgde best voor hem.

Ze hield zijn kleeren schoon en heel; wat moest hij met een vrouw...

Jaren geleden was hij een half jaar van huis geweest, voor zijn nummer in dienst. Maar hij had in Arnhem gelegen, nauwelijks een uur fietsens van huis, en iederen avond was hij thuis.

Toen was vader nog in zijn kracht; en alles was goed gegaan op de boerderij, al was 't wel hard poot-aan spelen geweest.

Ook de twee herhalingsoefeningen wa-

ren zonder bezwaar verlopen.

Ze lazen het nieuwsblad, eens in de week, voor de marktberichten, prijzen van eieren en rogge, en voor het nieuws uit de buurt.

Radio kenden ze alleen als dat „schetterding”, dat ze Vrijdags in „t Haasje” hoorden als ze in Arnhem ter markt waren, en daar in de boerenbeurs een glaasje brandewijn dronken.

De wereld rondom hen kraakte. De dagbladen verschenen met reuze-koppen boven de berichten van spanning.

Maar op de Heihorst waren ze blij de rogge zoo mooi droog binnen gekregen te hebben.

Toen de veldwachter met het mobilisatiepapier van Hendrik kwam, begrepen ze 't eigenlijk niet goed. Hendrik weer in dienst, omdat daar ginds ver in Polen wat aan de hand was...

„Hoe kan dat nou zoo ineens?” zei ook Hendrik, toen hij van 't land kwam.

't Leek zoo onwezenlijk en zoo mal.

Hij nou nog als drie en dertig jarige in 't soldatenpak? Maar dat ging toch niet. De haver was nog niet gemaaid, en dat kon vader met z'n rimmetiek-handen toch niet meer?

Waren ze daar in den Haag nou gek geworden? Maar overal uit den omtrek zag hij ze gaan de jonge kerels, en zoo veel was er toch wel bij hem blijven hangen van de „mobilisatie theorie”, dat hij tegen den middag toch op de hilt zijn boeltje eens uitpakte. Zijn tuniek ging niet meer dicht, en in z'n „poetjes” zat de mot. Dan de knopen maar loslaten.

„Niks aan te doen”, adviseerde zijn vader. „Zoo willen ze je toch niet hebben, en als je dan „de hoogen” vertelt dat je vader zoo'n rimmetiek heeft, en dat de haver d'r nog af moet, nou dan bin je, dunkt me, vanavond wel terug.” Dat dachten ze alle drie.

Maar in Arnhem bleken ze er anders over te denken. Vader Bouwkamp moest een daggelder nemen om de haver te maaien.

Toch duurde het voor Hendrik niet lang. Hij kreeg al gauw extra verlof, en nog onverwacht vlug mocht hij, naar gezegd werd voorgoed, naar huis, met de gelukkigen die, als hij, tot de oudste lichter behoorden — omdat er bij de depots eigenlijk geen plaats en geen emplooi voor hen was.

Het heele geval was een kort, onaangenaam intermezzo, dat toch geen diepe indruk naliet. In Arnhem, op de markt, hoorde je wel af en toe gepraat over spanning, en dreiging, en ook aan den dominee Zondags kon je soms merken, dat er toch nog wat aan de hand was, maar och, die burgerlui zijn zoo gauw overstuur.

Hendrik had andere zorgen aan 't hoofd. De rogge had veel geleden van den ongekend strengen winter, en de beste melk-koe was nog steeds het mond en klauwzeer niet te boven.

Maar, vreemd, toen onverwachts weer de veldwachter verscheen, op dien 7den Mei, voelde Hendrik plotseling een zwaren druk op zich neerkomen, een bang voor gevoel, een onberedeneerde dreiging.

Anders dan einde Augustus.

Zijn ouders waren goedsmoeds.

Och, 't zou wel weer niks zijn. Misschien een oefening of zoo. Een kwestie van een paar dagen. „Praat maar es met de hoogen, en zeg ze maar dat het met mijn niks meer wil!” raadde zijn vader.

Maar Hendrik lachte ditmaal enkel flauwtjes, zonder weerwoord.

En, wondere teerheid, hij drukte zijn oudjes de hand, sterk en met nadruk.

Iets als een afscheid was het geweest, voelden ze later.

Bijna gelijk met het bericht van zijn sneuvelen, kwam zijn eigen afscheidsbrief.

In onwennige, kinderlijk-onzekere letters.

De brief die 'n plaatsje vond in de familiebijbel. Hendrik schreef daarin dat ze geen zorg over hem hoefden te hebben, als hij soms niet terug mocht komen. „We hebben daar nooit zoo over gepraat, maar ik weet, waar ik heenga!”

Blijkbaar is de gedachtengang van de oudjes gelijk geweest, en zijn ze samen op 't zelfde punt terecht gekomen, waarop iederen avond hun gedachten stokken.

De laatste woorden van Hendrik, waaruit ze zooveel troost geput hebben.

„Moeder”, zegt de zieke, „je most me nog es de brief van Hendrik voorlezen!”

Zijn vrouw staat op, wat verwonderd. 't Komt er zoo mat uit.

Langzaam spelt ze den brief weer uit. De zieke ligt met gesloten oogen.

„Zoo'n jong toch. Zoo'n goeie jong! Wat een rust, moeder, dat we 'm goed bezorgd weten. As we dat van onszelf

ook maar zoo vast weten magge."

Dan ligt hij weer stil. 't Hoofd achterover in 't kussen.

En moeder Bouwkamp zit stil naar hem te kijken, den brief nog op haar schoot.

Ze is bezorgd. Dat van Hendrik wordt nog zijn dood! 't Gaat maar niet vooruit met „vader”.

Net of hij allen moed verloren heeft, en zelf niet meer meewerkt om beter te worden.

Als hij niet meer zoo'n benauwdheid krijgt, heeft de dokter gezegd, kan alles nog terecht komen.

Dat is nu haar voortdurende angst, dat er weer zoo'n aanval komen gaat.

Ook nu weer volgt ze ongerust zijn ademhaling. Maar 't is of de zieke haar blik voelt.

Hij slaat de oogen op, en probeert geruststellend te glimlachen.

Hij praat weer verder, alsof er geen onderbreking in het gesprek geweest is.

„Ja, als we dat zelf ook maar wete magge, van ons zelf, dan is 't niet erg.

Je mot niet schrikken, moeder, maar ik heb net zoo'n gevoel of 't niet lang meer duren zal, met me.

Veur mijn is 't enkel winst... Alleen, ik kan d'r maar niet klaar mee komen, hoe 't met jou mot gaan. Jij alleen...”

„Kom, kom, de dokter is toch tevreden, 't gaat toch goed...”

„Nee, moeder, nee, dat voel ik zelf het beste. Morge is 't kerssemis. Maar ik geloof niet dat ik dat hier nog viere zal.

Met Hendrik boven... ja, dat zou wel es kunnen...”

Het vrouwtje krimpt in elkaar.

Zoo heeft hij nog nooit met haar gepraat, zoo rustig, en vertrouwd met de gedachte van sterven.

Tranen druppen langs haar verschrompelde appelwangetjes.

Ze buigt zich over de bedstee. Bolt het kussen nog eens op, en streelt met haar beenige vingers door zijn dunne haar.

„Maar vader, toe, wat is er dan. Voel je je niet goed, is er iets? Je bent toch niet benauwd...”

„Nee-ee dat niet. Ik weet het niet, ik kan het zoo niet zeggen, maar ik voel...”

Een plotselinge hoestbui breekt den zin af. Het bleeke gezicht wordt blauwrood.

De magere handen plukken aan 't boordje van het boezeroen...

Trillend over al haar leden staat het

vrouwtje het machteloos aan te zien.

„Vader, zeg es wat, is 't weer zoo erg...”

Ze holt naar de bijkeuken om een kommetje water. In haar zenuwachtigheid morst ze de helft op de blauwe estrikken. De druppels vormen figuurtjes in het fijne zand, waarmee de vloer vanmiddag zoo zorgvuldig is bestrooid. Doelloos staat ze met het half-leege kopje bij het bed.

De zieke is niet in staat te drinken.

Zijn oogen puilen uit de kassen. De handen krampen zich om het laken.

Dan, even schielijk als ze gekomen is, zakt de benauwdheid weer.

De oogen vallen weer toe. De handen strekken zich. Doodmoe ligt hij, met nog stokkende adem, weer achterover.

Zijn vrouw weet niet anders te doen, dan maar te bidden, kort, steeds herhaald, het zelfde zinnetje, als een kind dat niet slapen kan.

Als ze hem wat vraagt, krijgt ze geen antwoord. Ze voelt zich hulpeloos, en heel eenzaam. Wat moet ze beginnen...

„Direkt waarschuwen, als er weer zoo'n benauwdheid komt” heeft de dokter gezegd. Maar ze kan hem toch niet alleen laten nu. Als hij intusschen eens... het harde woord houdt ze krampachtig terug.

Nee, de vorige benauwdheid is hij toch ook goed doorgekomen.

Maar ze heeft er geen vrede mee. De dokter liet voldoende doorschemeren dat een nieuwe aanval heel gevaarlijk kon zijn.

„Gaat het al wat beter?” probeert ze nog eens.

Hij probeert weer haar geruststellend toe te lachen, maar brengt het niet verder dan een benauwde grimas.

„Zoo moei... zoo moei... en het... hart doet zoo... raar —”

Nu durft ze toch niet langer te wachten. Het moet nu.

„Als ik dan es gauw naar Jan van Teuning, om de dokter te halen... zou je zoo lang alleen kunnen liggen... Ik zal hard loopen... dan ben ik zoo terug...”

„Nee... och nee...” weert hij af, „je kunt toch nou... niet... in den avond...”

„Best!”, beslist ze kordaat, 't is niet donker, d'r ligt sneeuw... met een goed half uur ben ik terug. Wil je nou nog eerst es drinken...?”

De zieke is te zwak om haar terug te houden, van die tocht door die sneeuw. Hij kan niet meer zeggen wat hij wil... Hulpeloos laat hij zich de kom aan de

mond zetten.

Dan gaat ze, de zwarte omslagdoek vastgespeld. Aarzelend, ze durft niet weg, en ze durft niet te blijven...

Ze moet naar den dokter, en ze kan hem niet alleen laten.

Al bij de deur, komt ze nog eens terug.

„Ik ben d'r zoo weer", herhaalt ze geruststellend.

Als ze de deeldeer opent, schrikt ze.

Een wilde sneeuwjacht slaat haar tegevoet. Alles is wit, en diep zakken haar voeten weg in de losse laag.

Vaster drukt ze de omslagdoek aan. Ze moet er door, en zoo vlug mogelijk.

Haar man ligt hulpeloos alleen...

Maar 't gaat niet vlug. Het is moeilijk den zandweg te volgen, die zich in niets van de omgeving onderscheidt.

Telkens zwikt ze in het hard bevroren karspoor, onder de sneeuwlaag.

Toch wijkt ze niet op zij uit, uit vrees af te dwalen.

Ze kent den weg hier blindelings, maar nu met die haar tegenstormende sneeuwvlokken-warreling, die alle uitzicht beneemt, en de witte wade die heel de heide hier gelijk maakt, en alle onderscheid tusschen weg en wildernis wegvaagt, heeft ze verder geen enkel houvast. 't Gaat langzaam, moeilijk, terwijl haar onrust haar steeds meer tot haast aanspoort.

Ze moet vooruit, gauw.

Soms aarzelt ze even, of ze nog wel op den weg is. Geen enkel lichtje in de verte mag haar den weg wijzen.

Dan stelt het vage silhouet van een boomgroepje haar gerust. Het vriendschapsboschje! Dan is ze goed. Maar even later twijfelt ze weer.

Ze had nu toch al lang bij het berkje moeten zijn, dat op de driesprong staat.

En hoe ze tuurt, ze ziet niets dan sneeuw, één wijde, onherbergzame vlakke.

Nooit heeft ze geweten dat de „Hei-horst" zóó eenzaam en afgelegen was, als op dit oogenblik. Ze loopt, struikelt in een kuil, krabbelt weer op, loopt verder.

Laat ze toch opschieten. Vader ligt alleen...

Dan, het lijkt wel een eeuwigheid, ziet ze weer een donkere silhouet vóór zich, vaag nog. Gelukkig, dat moet de steê van Jan van Teun zijn.

Het geeft haar weer moed. Doodmoed voelt ze zich, haar hart bonst, de slapen kloppen. Maar nu ziet ze tenminste het

einddoel naderen.

De sneeuwjacht wordt sterker, af en toe moet ze haar oogharen afwisschen.

De vlokken dansen voor haar oogen.

Misschien dat daardoor de vage om-trek van Jan van Teun's gedoente haar zoo vreemd voorkomt. Ze komt dichterbij.

Maar... dat is toch niet...

Een groepje boomen, géén huis, geen hooiberg. Alleen boomen.

Het vriendschapsboschje weer, ziet ze nu ineens duidelijk, met alle kracht benemende, verlamme-zekerheid.

Daarnet, was het een uur geleden of een kwartier?... was ze hier ook, bij het zelfde boschje.

Ze heeft in een cirkel geloopt, ze is hopeloos verdwaald. „Heere, Heere dan toch!" smeekt ze. Ze weet van geen richting meer. Welke kant moet ze nu uit?

Onzeker doet ze een paar passen.

Maar 't is net of ze geen moed meer heeft tot verder gaan. „Heere, help dan toch!"

Ze moet even rusten. Rustig denken, dat ze niet weer de verkeerde kant uitgaat.

Zóó moe is ze nog nooit geweest.

Hier in de sneeuw kan ze niet gaan zitten, een boomstronk moet ze opzoeken.

In de boschrand vindt ze een eikenstomp.

Ze slaat met haar rokken de bovenste sneeuwlaag wat weg.

Veel komt het er niet op aan. Ze zit toch al van onder tot boven vol sneeuw.

Koud is ze tot op 't gebeente.

En warm. Vreemd, maar ze is ook warm. Haar hoofd gloeit, haar oogen branden. En moe.

Ja moe is ze; haar beenen hangen neer als lood.

En ze mag hier niet zitten. Willem wacht. Die weet niet waar ze blijft.

Even zitten nog, dan kan ze er straks beter tegen. 't Is toch wel goed hier zoo te zitten, niet verder te hoeven, strompelend en struikelend.

Slaap heeft ze.

Ze heeft op een scheurkalenderblaadje gelezen van een man die in de sneeuw in slaap viel, en doodvroor.

Nee, ze moet niet gaan slapen, doezelt ze, terwijl haar hoofd, steun zoekend, naar een dennestam opzij zakt.

Want morgen is 't Kerstfeest, dan krijgt

ze warme chocolademelk van de juffers, die op school uit de groote ketels schenken. Warme chocolademelk, wat moet dat heerlijk zijn.

Ze krijgt een nieuwe strik in 't haar, die rose. Ze schrikt even half-wakker.

Ze droomt toch niet?

Nee, toch niet, hoor maar, daar zingen ze al in de tweede klas het „Eere zij God”.

Zacht neuriet ze mee. „In den hooge... in den hooge.....”

Dan valt ze uit de bank.

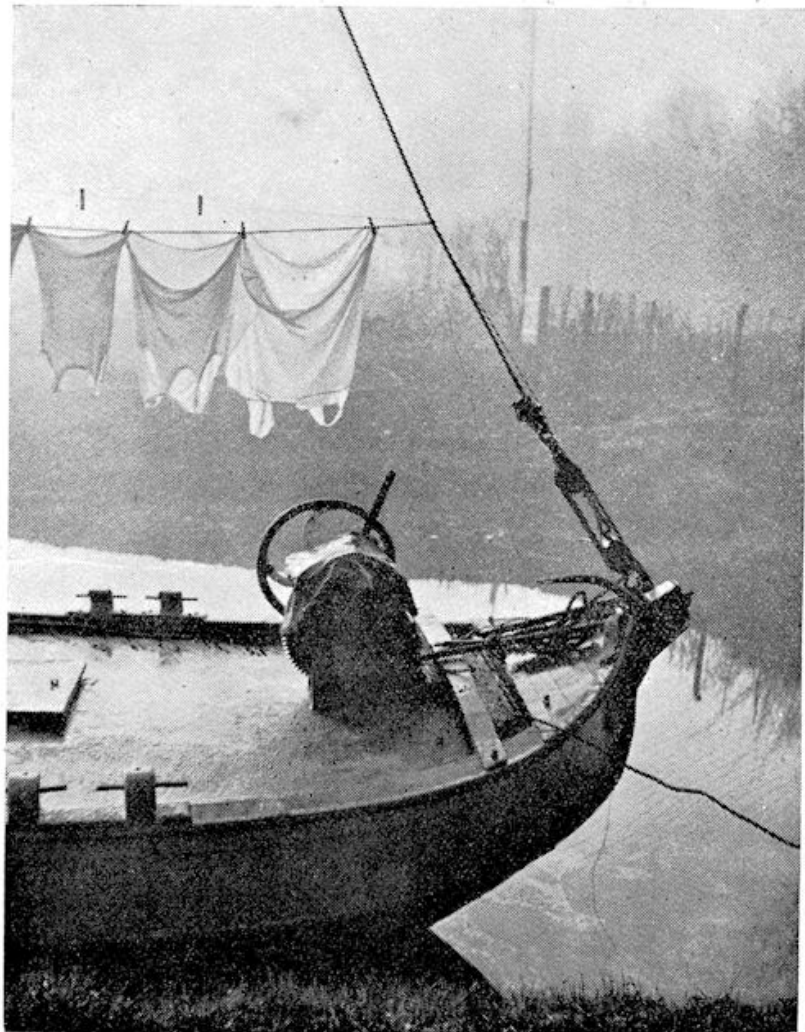
Even schrikt ze op.

Maar ze ligt hier toch languit in de sneeuw... dan ziet ze weer de engelen in Efratha's veld...

Haar man is al eerder ingeslapen; hij zag Hendrik wenken.

Zoo zijn de drie van de „Heihorst” weer bij elkaar. Ze viere eeuwig samen feest in den hooge...

G. J. PEELEN

December-middag

Foto M. Miché